

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 08-06-2020 r.

Adam Bodnar

VII.7010.2.2020.PF

**Pan
Mateusz Morawiecki
Prezes Rady Ministrów**

Szanowny Panie Premierze,

ślądem mojego listu z 21 maja br. dotyczącego prawa obywateli do rzetelnej informacji o działaniach podejmowanych przez Unię Europejską dla zwalczania epidemii koronawirusa i jego skutków, w oczekiwaniu na odpowiedź Pana Premiera, pragnę się zwrócić w sprawie kolejnych informacji dotyczących działań Unii w tym obszarze.

Dziękuję, że w ostatnich dniach **Pan Premier docenił kroki podejmowane przez Unię dla przeciwdziałania negatywnym następstwom społecznym i gospodarczym pandemii i przywróceniu gospodarki europejskiej na ścieżkę wzrostu.** Potrzeba takiego racjonalnego, opartego o fakty głosu polskich władz był przedmiotem mojego wystąpienia i zawartych w nim postulatów. Unijny plan odbudowy dla Europy (*Recovery Plan for Europe*) w wysokości 750 mld euro, o którym mówił Pan Premier na konferencji z Panem Prezydentem RP w dniu 28 maja oraz podczas wizyty na Mierzei Wiślanej w dniu 30 maja br., daje bowiem nadzieję, że właściwe, pełne wykorzystanie instrumentów pomocy i środków finansowych dostępnych w ramach unijnego planu, ograniczy negatywne konsekwencje kryzysu gospodarczego dla mieszkańców naszego kraju.

W świetle sposobu i zakresu przekazanych informacji pragnę ponownie wskazać, że **właściwa realizacja prawa obywateli do otrzymywania rzetelnych informacji od władz krajowych, gwarantowana przez art. 54 i 61 Konstytucji RP, wymaga informacji pełnej, aktualnej i prawdziwej.** Obowiązek przekazywania takich informacji należy do

podstawowych powinności organów administracji publicznej. Służy zapewnieniu świadomego udziału obywateli w życiu publicznym, jest przejawem konstytucyjnej zasady suwerenności Narodu i demokratycznego systemu rządów (art. 4 ust. 1 i art. 2 Konstytucji RP).

Na wspólnych briefingach prasowych Pan Prezydent i Pan Premier odwoływali się do solidarności europejskiej oraz mówili o potrzebie nowych mechanizmów finansowych ze strony Unii. W pełni podzielam te poglądy, jak również z nadzieją patrzę na środki przygotowywane w ramach Unii Europejskiej jako kluczowe dla przeciwdziałania negatywnym skutkom społecznym i gospodarczym trwającej epidemii. Pan Prezydent i Pan Premier słusznie podkreślali znaczenie programu przedstawionego przez Komisję Europejską dla naszego kraju.

Pragnę natomiast zwrócić uwagę Pana Premiera, że przedstawiona publicznie **informacja była niepełna i niedokładna, nie odpowiada zatem kryteriom rzetelności, na które zwracałem uwagę w poprzednim piśmie. Przekazane opinii publicznej informacje nie uwzględniały zasadniczych warunków i kryteriów uczestnictwa państw członkowskich w unijnym planie odbudowy.** Niepokoi mnie to, że brak spełnienia tych warunków, może prowadzić do znaczącego ograniczenia dostępu do środków finansowych i możliwości ich wykorzystania przez nasz kraj. Dotyczy to wymogów praworządności oraz realizacji strategii „Europejskiego Zielonego Ładu”.

Wykorzystanie środków unijnych zostanie uzależnione od poszanowania praw podstawowych i wartości Unii. Przedstawiając plan, Komisja Europejska wyraźnie podkreśliła, że pełne poszanowanie praworządności i oparcie odbudowy na prawach podstawowych jest wpisane w jej program.¹ W ramach unijnej procedury ustawodawczej trwają prace legislacyjne nad rozporządzeniem w sprawie ochrony budżetu UE przed ogólnymi brakami w zakresie praworządności.² Należy się spodziewać kolejnych propozycji Komisji w tym zakresie, także w związku z ogłoszonym w ostatnich dniach planem. Uzależnienie wypłacania środków unijnych od przestrzegania zasady rządów prawa będzie najpewniej dotyczyć obu filarów walki ze skutkami epidemii: planu odbudowy dla Europy

---

¹ Zob. Komunikat Komisji z 27.05.2020 r., *Decydujący moment dla Europy: naprawa i przygotowanie na następną generację*, COM(2020) 456 final, s. 18.

² Zob. strony www: [https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2018/0136\(COD\)](https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2018/0136(COD)), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2019-0349_PL.html, dostęp: 1.06.2020 r.

oraz budżetu Unii na lata 2021–2027. Może zatem na szereg lat istotnie ograniczyć dostępne dla naszego kraju środki.

W ostatnich tygodniach skierowałem do Pana Premiera, członków rządu oraz innych organów administracji publicznej liczne wystąpienia wskazując na **naruszenia konstytucyjnych praw jednostki przez środki podejmowane w związku ze zwalczaniem epidemii**. Wskazywałem w nich na dwie podstawowe wady: brak właściwego, ustawowego umocowania dla niektórych zarządzonych ograniczeń oraz braku proporcjonalności w podejmowanych działaniach. Oceniam, że wycofywanie się rządu z wielu wyłączeń i restrykcji, mimo liczby zakażeń utrzymującej się na zbliżonym poziomie, wskazuje że **wiele z nich było wprowadzonych bez właściwej analizy ich zasadności. Taka zaś analiza jest podstawą uznania ich za proporcjonalne**. W moim Biurze powstał raport na temat naruszeń praw i wolności obywatelskich w czasie pandemii, który został już przekazany na ręce Pana Premiera.

Sytuacja epidemiczna znacząco zwiększyła zagrożenie dla przestrzegania praw i wolności człowieka i obywatela. Jednak **ze stanem naruszania praworządności w Polsce przez organy władzy publicznej mamy do czynienia od kilku lat**. Dotyczą one niekonstytucyjnych zmian w Trybunale Konstytucyjnym, Krajowej Radzie Sądownictwa, Sądzie Najwyższym, oraz sądach powszechnych. Obejmują przypadki procedowania ustaw z naruszeniem standardów procesu legislacyjnego, wyłączenie rzeczywistej kontroli konstytucyjności prawa, sytuacje braku podporządkowania się władz krajowych orzeczeniom sądowym.

Niektóre naruszenia stały się przedmiotem oceny instytucji unijnych. W ramach postępowań o uchybienie zobowiązaniom państwa członkowskiego zapadły dwa wyroki Trybunału Sprawiedliwości stwierdzające naruszenie przez Polskę prawa Unii: w odniesieniu do niezależności Sądu Najwyższego³, a także niezależności sądów powszechnych.⁴ Obecnie toczy się postępowanie o nadużywanie reżimu odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów do kontrolowania treści orzeczeń sądowych (sprawa C-791/19). Z końcem kwietnia br. wszczęte zostało następne postępowanie obejmujące tzw. ustawę represyjną, w sposób jaskrawy

---

³ Wyrok TS z 24.06.2019 r., C-619/18 *Komisja przeciwko Polsce (Niezależność Sądu Najwyższego)*, EU:C:2019:531.

⁴ Wyrok TS z 5.11.2019 r., C-192/18 *Komisja przeciwko Polsce (Niezależność sądów powszechnych)*, EU:C:2019:924.

sprzeczną z prawem Unii.⁵ W Radzie Unii Europejskiej trwa wciąż postępowanie przeciwko Polsce w ramach mechanizmu ochrony wartości na podstawie art. 7 Traktatu o Unii Europejskiej. Z kolei 27 maja br., Zarząd Europejskiej Sieci Rad Sądownictwa zdecydował o postawieniu wniosku o wykluczenie polskiej Krajowej Rady Sądownictwa z tego europejskiego grona.⁶ Również w ostatnich dniach debatowano w Parlamencie Europejskim nad bardzo krytycznym sprawozdaniem dotyczącym stanu praworządności w Polsce.⁷ Wnioski z tej dyskusji implikują podjęcie przez Komisję i Radę UE wzmożonych kroków wobec naszego kraju.

Plan odbudowy przedstawiony przez Komisję Europejską połączony został jednocześnie z realizacją unijnej strategii „Europejskiego Zielonego Ładu”. Proponowane instrumenty i środki finansowe służyć mają ekologicznej transformacji gospodarki europejskiej i walce ze zmianami klimatycznymi. W świetle obowiązków władz krajowych w zakresie ochrony środowiska i zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego wynikających z art. 74 Konstytucji RP, niepokoi mnie to, że podczas grudniowego posiedzenia Rady Europejskiej, Polska była jedynym członkiem Unii, który nie przyjął zobowiązania do osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r.⁸ Może to mieć negatywny wpływ na rzeczywistą wysokość środków finansowych możliwych do uzyskania dla naszego kraju.

Na wspólnej konferencji prasowej Pan Prezydent i Pan Premier poziom finansowania wskazywany dla Polski w ramach unijnego planu odbudowy przypisywali swoim staraniom, wymianie listów i trudnym negocjacjom. Nie odbieram zasług wynikających z uczestnictwa w organach międzyrządowych Unii Europejskiej oraz utrzymywania dwu- i wielostronnych kontaktów politycznych w Europie. Przeciwnie, doceniam te starania. Pragnę natomiast wskazać, że **o wysokości pomocy dla poszczególnych państw zdecydował model ekonometryczny, który ma zapewnić by skala pomocy dostosowana była do potrzeb**

---

⁵ Ustawa z dnia 20 grudnia 2019 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2020 r., poz. 190.

⁶ European Network of Councils for the Judiciary, *Position Paper of the board of the ENCJ on the membership of the KRS (expulsion)*, <https://www.encj.eu/index.php/node/556>, dostęp: 1.06.2020 r.

⁷ Komisja Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych (LIBE), *Projekt z 13.05.2020 r. wstępnego sprawozdania, w sprawie wniosku dotyczącego decyzji Rady w sprawie stwierdzenia wyraźnego ryzyka poważnego naruszenia przez Rzeczpospolitą Polską zasady praworządności*, 2017/0360R(NLE), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/LIBE-PR-650665_PL.pdf, dostęp: 1.06.2020 r.

⁸ Zob. Konkluzje Rady Europejskiej z 12.12.2019 r., EUCO 29/19, pkt 1, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-29-2019-INIT/pl/pdf>, dostęp: 04.06.2020 r.

poszczególnych państw według obiektywnych kryteriów. Przygotowując program Komisja Europejska brała pod uwagę przede wszystkim wpływ koronawirusa na skalę spadku Produktu Krajowego Brutto wynikającego z wybuchu epidemii, w odniesieniu do prognoz wskaźników gospodarczych sprzed pandemii. Polska mimo początkowo płytkiej recesji w skali UE, wypada niekorzystnie w zestawieniu z innymi krajami członkowskimi, tracąc znacznie swoją dynamikę rozwojową w porównaniu do przewidywań sprzed wybuchu choroby.

Wskazane przez mnie wyżej okoliczności, w szczególności te dotyczące ochrony praworządności, będą miały zasadnicze znaczenie dla pełnego udziału Polski w programach unijnych i dostępu do środków finansowych w wysokości, o której zapewniał Pan na wspólnej konferencji z Prezydentem RP. Przekazanie rzetelnych informacji obejmuje również wskazanie zagrożeń w dostępie do środków unijnych. Dlatego, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich,⁹ zwracam się z uprzejmą prośbą o wzięcie pod uwagę przedstawionego stanowiska i większą dokładność w informowaniu o instrumentach wsparcia ze strony Unii w walce ze skutkami epidemii.

Łączę wyrazy szacunku

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

---

⁹ Ustawa z 15.07.1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich, Dz. U. z 2020 r. poz. 627.